

Multikulturní výchova ve vysokoškolské přípravě budoucích učitelů hudební výchovy

Veronika Ševčíková

Zásadní změny, související s celospolečenskou transformací po roce 1989, zasáhly pochopitelně v plné míře také českou školu. Celé série těchto změn, které bychom, bez nadsázky s přiměřenou měrou poetické invence, mohli nazvat „velkým třeskem“, byly zákonitě a logicky skrumáží jak stěžejních a zajímavých, tak i zcela zcestných impulsů, jejichž životaschopnost ve specifických podmínkách české školy nebyla dosud zcela spolehlivě prokázána. Svůj „boom“ i „recesi“ tak prožily např. fenomény alternativního školství, kurikulárních strategií, programovaného a projektového vyučování či dramatické nebo náboženské výchovy. Oblast hudební pedagogiky však, spoléhajíc na tradice a autority, stála v horizontu změn uplynulého desetiletí jaksi stranou. A zatímco mohla tato taktika - vyčkávání a jen pozvolné ochoty infiltrace nových prvků přicházejících ze zahraničí - působit zejm. v kontextu „hledačství“ druhé poloviny 90. let poněkud „staromilsky“, dnes je jasné, že se ukázala být tou nejlepší. Poněkud skeptická rezervovanost a snaha zachovat si přemýšlivý odstup, tak interpretuji postoj současné hudební pedagogiky, tak bezesporu zachránily české hudební školství před řadou eskapád a karambolů. Jedním z impulsů, který však svou relevancí a v pravdě celospolečenskou potřebnost nejen prokázal, ale teprve prokáže (vzhledem k statisticky podloženému předpokladu akcelerace migrační a natalitní problematiky), je rozhodně trend multikulturní výchovy. Zběžný pohled do standardů všech tří v České republice celostátně platných vzdělávacích programů a jejich usouvstažňování s každodenní občanskou realitou dokazuje, že multikulturní výchova je a bude záležitostí se značným primárně praktickým významem. Vytváření, ovlivňování a etická konfrontace postojů příslušníků odlišných ras, národů, náboženské, sexuální orientace i pohlaví je (odkazují na události uplynulých týdnů, související s 11. zářím t.r.) v globalizaci napadeném světě problémem číslo jedna. Multikulturní výchovu ve vztahu k české škole a společnosti chápou jako aplikovanou, tedy nikoliv samostatnou, disciplínu s primárně edukačními výstupy. Její cíl definují na základě svého vnitřního přesvědčení jako: „Humánní integraci (nikoliv asimilaci) na principu rovnocenného soužití při ponechání rasových, národních, náboženských a biologických specifíků.“

České a tehdy také slovenské vysoké školy se staly na počátku 90. let přirozenou platformou uplatňování změn a inovací. Vznik nových univerzit a fakult, akreditace nových studijních oborů, začlenění se do evropských grantových a studijně pobytových struktur, příliv nových pracovníků i studentů..., to vše spolu s novými podmínkami ekonomické transformace proměnilo, ale také zatížilo, naše vysoké školy nebývalým způsobem. Vedle ekonomicky a tudíž společensky preferovaných studijních oborů a škol, vznikla bohudík také řada těch „lidsky potřebných“. V souvislosti s multikulturní výchovou a moderními demografickými a geodemografickými studii¹ etnického profilu České republiky mám na mysli zejména zaměření českých univerzit na obory související s romskou kulturou a romistikou.

Multikulturní výchova ve vztahu k Romům se dnes v České republice realizuje na všech univerzitách. Není však jen záležitostí pedagogických fakult. V širokých kontextech historických, lingvistických, sociologických, psychologických, právních a kulturních se s romistikou setkáváme takřka všude². Nejvýrazněji se otázkám romipen věnuje pochopitelně Indologický ústav Filozofické fakulty Univerzity Karlovy, dlouhodobý Romský projekt probíhá již řadu let na Univerzitě Palackého v Olomouci. Připomínat snad není třeba mezinárodně uznávané počiny Ústavu pro studium romské kultury Univerzity Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem či katedry speciální pedagogiky Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy. Romský fenomén je začleňován do vysokoškolských vzdělávacích programů několika způsoby: jednak ve směru profesní přípravy romských absolventů středních škol (ÚJOP UK), jednak ve směru výuky specialistů-romistů (FF UK,) a jednak ve směru obohacování studijních programů o povinné, resp. povinně volitelné a výběrové disciplíny, definované jako Úvod či Základy romistiky určené zejm. budoucím neromským pedagogickým pracovníkům (PdF UK, PdF a FF UP, PdF a FZS JU, PdF a FF UO, PdF TU, PPF SU). Samostatné studijní obory se zaměřením na romskou kulturu a práci s romskými dětmi (jejichž vzorem by se mohly stát unikátní projekty katedry romské kultury Pedagogické fakulty v Nitře) prozatím neexistují. Z nepedagogicky orientovaných oborů je třeba připomenout intenzivní romistickou činnost v rámci právní teorie na Právnické fakultě Masarykovy univerzity v Brně a romistické vazby bakalářského studia oboru Veřejná správa a regionální politika Ústavu společenských věd Slezské univerzity v Opavě. Z právě uvedeného výčtu vyplývá, že aktivity českých vysokých škol ve směru k romipen rozhodně nejsou zanedbatelné,

právě naopak. O to více zarážející skutečností je, že se romská problematika dosud dostatečným, koncepčním způsobem neinfiltrovala do studijních programů kateder hudební výchovy. Je bez diskusí, což mohu jako pedagožka na základě svých vlastních opakovaných zkušeností a pozorování potvrdit, že právě hudební komunikace, zejm. pak aktivním provozováním hudby, je tou nejideálnější možností vzájemného sblížení a pochopení obou kultur: romské a neromské. Ve prospěch zařazování specializovaných disciplín a praktických kurzů souvisejících s přípravou budoucích učitelů hudební výchovy svědčí také následující výsledky, vzešlé z drobné explorace dotazníkového charakteru, již jsem provedla mezi učiteli základních škol ostravského regionu.

Osmnáctibodový dotazník (složený kombinovaně z položek strukturovaných i nestrukturovaných) byl nazván „Já a Romové“. Jeho cílem bylo shromáždění dat, týkajících se individuálního vztahu respondentů k Romům, jejich povědomí o romském etniku a pedagogických zkušeností z práce s romskými dětmi. Cílovou skupinou byli zvoleni praktikující učitelé -posluchači kombinované formy studia Učitelství všeobecně vzdělávacích předmětů pro 1. stupeň škol, Ostravy a Ostravska. Dotazování, jehož metodika vycházela ze standardů hromadného dotazníkového shromažďování údajů, bylo důsledně založeno na osobním sociálním vztahu tazatele a respondentů. Dialog, který předcházal každému sběru dat, byl veden mou snahou ozřejmit respondentům společenskou významnost a hodnotnost výzkumných cílů a současně stimuloval ochotu respondentů zapojit se do předložené explorace a odpovídat na uvedené otázky naprosto upřímně. Etické aspekty výzkumu považuji v šetření tohoto druhu za naprosto prvořadé. Z explorace aplikované na 92 respondentech obého pohlaví, působících na obou stupních základních škol, kdy modus a medián věku respondentů činil 35 a 31,5 roku a modus a medián délky vlastní pedagogické praxe představoval dobu 5 a 8,5 roku, mimo jiné vyplynulo následující:

I. Oblast zjišťování vztahu respondentů k Romům:

v sebereflexi dle míry etnických předsudků vůči Romům se 56,5% ^{Pozn.} dotázaných necítilo být rasově zatížených, naopak 21,7% dotázaných se za takové považuje a 2,2% se dokonce upřímně doznala k extrémním rasistickým postojům, svůj disproporční vztah k problému se pokusilo formou otevřené odpovědi definovat 19,6% dotázaných;

- pozoruhodné je, že postoje respondentů vůči Romům byly formovány z velké části bez toho, aniž by byly determinovány potenciálně výraznými faktory, jako např. společným sousedským sdílením bytových prostor nebo individuálními negativními zkušenosti s projevy romské sociální patologie (45,7% respondentů uvedlo, že nemá žádné osobní negativní zkušenosti s romským etnikem).

II. Oblast povědomí o romském etniku:

- zde se v exploračním zjišťování projevila naprostá neinformovanost a neznalost učitelů ve směru k romipen (v závorce uvedeno procentuální vyhodnocení negativních odpovědí). Učitelé se dozývají k tomu, že: neznají žádnou romistickou literaturu (87%), nikdy se nesetkali s romistickými časopisy či novinami (84,4%), neznají romské organizace, nadace, fondy či občanská sdružení (87%), neorientují se ve specializovaných romských učebnicích (91,3%), neznají milníky romské historie (95,7%), nedokáží si vybavit romskou osobnost (54,3%), neznají romské písně (87%), netuší v čem spočívá práce romských pedagogických asistentů (47,8%) ani neznají specializovaná pedagogická či psychologicko-pedagogická pracoviště věnující se Romům, sídlící v místě jejich pedagogického působení (64,1%).

III. Oblast vlastních pedagogických zkušeností z práce s romskými dětmi:

- velká část učitelů uvedla, že jejich školu romské děti navštěvují (75%), zbývající většinou pracují buďto v malých městech či na venkovských školách a nebo v městských školách „elitního“ typu, kde je tradičně etnický profil majoritní;
- učitelé nejčastěji odhadovali zastoupení Romů na svých školách v relaci kolem 5% (relaci uvedlo 67,4% dotázaných);
- ve školním roce 2000/2001 aktivně pracovalo s romskými dětmi 54,3% respondentů;
- romskou „jinakost“ dětí zohledňovalo ve školské praxi 36,9% učitelů, nejčastěji šlo o kázeňské ústupky tolerované na základě respektování romského temperamentu (16,3%);
- v charakteristice problémových oblastí souvisejících s prací s romskými dětmi uváděli učitelé nejčastěji: problematickou komunikaci s rodiči (16,3% dotázaných), negativní vliv rodiny (12%), otázky vysoké školní absence romských dětí, problémy se školní motivací a prospěchem (identicky 8,7%);

- pouze v jediném případě se vyskytlo kladné, resp. pochvalné, hodnocení přístupu romského dítěte ke školním povinnostem;
- učitelé si jednoznačně uvědomují svou malou kompetenci k práci s Romy, 87% dotázaných dokonce uvádí, že se nikdy nesetkalo s pedagogickou interpretací problému;
- teoretické a praktické poznatky související s romipen, jež by jim usnadnily jejich školní práci, by uvítalo 56,5% respondentů;
- překvapivě naopak je, že osobní kontakt s romskými zástupci ve společné diskusi by jako jeden ze zdrojů informací přivítalo pouze 39,1% dotázaných.

Z uvedených výsledků je zřejmé, že multikulturní vysokoškolská příprava učitelů ve směru k práci s romskými dětmi je nanejvýš žádoucí a z pohledu současných a především budoucích podmínek pedagogické praxe maximálně potřebná. Měla by přispět k rozvoji komplexní učitelské osobnosti ve čtyřech následujících bodech:

1. informovanost studentů, týkající se specifčnosti romského etnika (tj. poznatky, resp. vědomosti anatomicko-fyziologické, antropologické, historické, lingvistické, sociologické, psychologické a zejm. kulturní ad.);
2. získávání pedagogických dovedností a návyků podstatných při práci s romskými dětmi (tzn. specifčnost dovedností a návyků informačních, mobilizujících, rozvíjejících, orientačních, konstruktivních, organizačních a komunikačních);
3. rozvoj pedagogické kreativity (jako ideální základní princip bilaterální komunikace se nabízí romská hudba ve všech svých podobách);
4. formování zralých postojů i hodnotově orientačních zkušeností budoucích učitelů ve vztahu k Romům, a to ne cestou přesvědčovací, ale získáváním pozitivních osobních zkušeností.

Několikaleté, vlastní pedagogické zkušenosti z práce s romskými dětmi, kontakty s vynikajícími učiteli Církevní základní školy Přemysla Pittra v Ostravě-Přívoze (jde o školu komunitního typu), detailní studium romistické literatury, podpora mého pracoviště, zejm. pak paní kolegyně doc. PaedDr. Zory Stiborové, CSc. a především nemalá grantová dotace Fondu rozvoje vysokých škol pro rok 2001 mi umožnily reagovat na zájem a potřeby našich posluchačů a vytvořit nutný prostor multikulturní výchově ve vzdělávacích programech katedry hudební výchovy Pedagogické fakulty Ostravské univerzity v Ostravě. Následující charakteristika projektu „Výchova a vzdělávání dětí romské minority hudbou“ je výsledkem dvouleté, nesnadné práce,

kteřá, doufáme, přispěje ke zlepšení přípravy budoucích učitelů hudební výchovy jak po stránce profesní tak i osobnostní.

Cíle představovaného projektu byly definovány ve dvou samostatných časových i koncepčních horizontech.

1) Realizace týdenního doprovodného kurzu zaměřeného na přípravu budoucích učitelů hudební výchovy ke vzdělávání a výchově dětí romské minority hudbou:

- kurz byl koncipován jako teoreticko-praktická vyučovací forma navazující na stávající disciplínu „Didaktika hudební výchovy“, již procházejí v rámci povinného základu studijního programu všichni posluchači prezenčního typu studia oborů Učitelství všeobecně vzdělávacích předmětů se specializací na hudební výchovu pro II. stupeň základních škol a pro školy střední;
- kurzu se ve dnech 14.-17. května 2001 zúčastnily tři desítky posluchačů 3. a 4. ročníku studia;
- dramaturgie kurzu byla realizována v následujícím sledu přednášek, seminářů, praktických výukových demonstrací, brainstormingů a diskusí:

I. den - pondělí 14. května 2001

Přednáškový a seminární den na KHv PedF OU byl zaměřen na tři teoretické aspekty problematiky romipen a práce s romskými dětmi:

1. seznámení se se základní literaturou k problematice romipenu a praktickými zkušenostmi z práce s romskými dětmi a komunikací s rodiči (vedla Mgr. Helena Balabánová, ředitelka Církevní základní školy Přemysla Pittra v Ostravě-Přivoze);
2. charakteristika specifík rozdílných projevů romské hudby, spojená s praktickými ukázkami práce s romskou písní (vedla Mgr. Veronika Ševčíková);
3. hudebně-pohybové prožívání jako spojení racionálního a expresivního přístupu k romskému folklóru (vedla Doc. PaedDr. Zora Stiborová, CSc.).

II. a III. den - úterý a středa 15. května a 16. května 2001

Sled praktických následových a instruktážních hodin na Církevní ZŠ Přemysla Pittra v Ostravě-Přivoze zaměřený na práci pedagoga s romskými dětmi v hudební výchově, jež byl doplněn následnou podrobnou metodickou analýzou proběhnuvších edukačních jednotek.

IV. den - čtvrtek 17. května 2001

Blok brainstormingů a diskusí frekventantů kurzu s praktikujícími učiteli Církevní základní školy Přemysla Pittra v Ostravě-Přivoze, vedením školy a romskými asistenty byl uveden ukázkou volnočasových hudebních aktivit romských žáků (tj. ukázkami práce s instrumentálním a tanečním souborem působícím při základní škole).

2) Jednorázový kurz se stal odrazovou plochou k inovaci studijních plánů kreditního systému ve smyslu jejich obohacení o dvě nové povinně volitelné disciplíny:

- Metodika práce s romskými dětmi v hodinách hudební výchovy;
- Romská hudba a kultura jako východiska výchovy ke svobodě.

Inovace studijních programů vešly v platnost akademickým rokem 2001/2002 a setkaly se značným zájmem posluchačů. Předměty jsou koncipovány, na základě předpokladu individuálního a aktivního zájmu studentů, jako moderní výukové modely skýtající prostor pro seberealizaci a prezentaci vlastních zralých stanovisek a soudů posluchačů. Značný důraz je kladen na samostudium a návaznost na vlastní budoucí pedagogickou praxi. Anotace obou disciplín viz Příloha.

Realizace multikulturální výchovy ve struktuře českého vysokého školství s pedagogickým zaměřením může nabývat různých podob (od čistého akademismu až po výstupy ryze prakticistní didakticko-metodické povahy). Obsah, formy, metody a prostředky vstupující do vzájemných edukačních vztahů, realizující se v pedagogické interakci a komunikaci, by však vždy měly respektovat anticipovaný výsledek této součinnosti, tedy cíl, kterým by měl být všestranný a harmonický rozvoj osobnosti budoucího učitele. Všeobecně panující představa nevyváženosti komplexu edukačních cílů multikulturální výchovy, tedy představa jednostranného zacílení na oblast afektivní (tj. postojovou a emocionální), jež bývá multikulturální výchově (zejména ve vztahu k romipen) podsouvána, je nesmyslná a demagogizující. Potvrzují to mj. také nejnovější (dosud nepublikované) výzkumy provedené mezi posluchači Univerzity Palackého v Olomouci, jež prokázaly neschopnost multikulturální výchovy přelomovým způsobem ovlivnit postoje a hodnotovou orientaci dospělých osobností. Smyslem vysokoškolské multikulturální výchovy ve vztahu ke kterékoliv sociokulturální entitě proto není přesvědčování k nové ideologii, prosazované institucionálními prostředky, ale zpřístupnění maximálního možného množství informací, tj. poznatků a vědomostí, a umožnění aktivního činnostního osvojování dovedností a návyků. Poznání a následné porozumění lidské jedinečnosti, se všemi

jejími pozitivy ale i negativy, musí vzejít z vybudování potřeby aktivní, široké, celoživotní infiltrace podnětů osobní zkušeností. Poznání a zkušenosti vzešlé z maximální individuální informovanosti jsou jedinou možnou cestou přípravy budoucích pedagogických osobností, které obtoží v horizontu své školské praxe v následujících desetiletích.

Vysvětlivky zkratk:

FF - Filozofická fakulta

PdF - Pedagogická fakulta

ÚJOP - Ústav jazykové a odborné přípravy

FZS - Fakulta zdravotně-sociální

FPF - Fakulta filozoficko-přírodovědecká

UK - Univerzita Karlova v Praze

UP - Univerzita Palackého v Olomouci

JU - Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

OU - Ostravská univerzita v Ostravě

TUL - Technická univerzita v Liberci

SU - Slezská univerzita v Opavě

Poznámka:

Procentuální vyčíslení bylo zaokrouhlováno na desetinu procenta.

Literatura:

- ¹ KALIBOVÁ, Květa: Demografické a geodemografické charakteristiky romské populace v České republice. In: kol. Romové - reflexe problému. Soubor textů k romské problematice. 1. vydání. Praha: SOFIS, 1997, s. 20-33. ISBN 80-902439-0-8.
KALIBOVÁ, Květa: Romové z pohledu statistiky a demografie. In: kol.: Romové v České republice. 1. vydání. Praha: Socioklub, 1999, s. 91-114. ISBN 80-902260-7-8.
KALIBOVÁ, Květa: Prognóza romské populace v ČSFR do roku 2005. In: Demografie č. 3 (1990), roč. 32, s. 219-224. ISSN 0011-8265.
- ² BALVÍN, Jaroslav, ŠVEJDA, Gabriel a kol.: Romové a univerzity. 1. vydání. Ústí ad Labem: HNUTÍ R, 2000. 167 s. ISBN 80-902461-2-5.

Poděkování:

Děkuji Mgr. Heleně Balabánové, vedení a učitelům Církevní základní školy Přemysla Pittra v Ostravě-Přívoze za zázemí pro dlouhodobou realizaci praktické výuky multikulturní výchovy a grantové agentuře FRVŠ 2001 za udělení grantu „Výchova a vzdělávání dětí romské minority hudbou“.

Příloha: Anotace dvou nově vytvořených povinně volitelných disciplín zařazených jako inovace do studijního programu katedry hudební výchovy Pedagogické fakulty Ostravské univerzity v Ostravě.

I. Metodika práce s romskými dětmi v hodinách hudební výchovy

Hlavní úkoly:

1. seznámit se se stěžejními problémovými oblastmi, souvisejícími s pochopením sociokulturních specifik Romů;
2. seznámit se a kriticky zhodnotit výchozí romistickou literaturu;
3. proniknout do obecné problematiky práce s romskými dětmi (zejm. v hodinách Hv);
4. konkretizovat teoretické poznatky praktickými ukázkami výuky (náslechová a diskusní exkurze do specializovaného výukového pracoviště).

Cíle předmětu:

1. získání základních vědomostí a poznatků v oblastech multikulturní výchovy, mezinárodních dokumentů, týkajících se práv dítěte, a ochrany národnostních menšin podle mezinárodního práva;
2. znalost demografické a geodemografické diversity obyvatelstva České republiky;
3. bezpečná orientace v problematice nadací, organizací a občanských sdružení podporujících romipen, v romistické literatuře, internetových zdrojích informací a médiích;
4. získání teoretických poznatků souvisejících se specifičností vzdělávání romských dětí v komplexní struktuře českého základního školství, romský element v kurikulárních dokumentech a učebnicích, statut romského pedagogického asistenta, vysokoškolská příprava a Romové;
5. seznámení se s mezinárodními příklady práce s romskými dětmi (historie a současnost);
6. seznámení se s osnovami hudební výchovy v jednotlivých vzdělávacích programech, s učebnicemi, zpěvníky (standardizovanými i alternativními), audionosiči, videoprogramy;
7. práce s romskou písní, získání znalostí romského písňového repertoáru;
8. schopnost usouvstažňovat a spojovat nabyté vědomosti a jejich konkretizace ve výukové praxi;

9. osobní účast ve výukovém procesu spojená s diskusními vstupy praktikujících učitelů komunitní školy a romskými asistentky.

Aktuální problémové okruhy:

1. multikulturní výchova - etnika Evropy a světa, základní pojmy a problémy, podmínky realizace multikulturní výchovy v České republice, postoje, stereotypy, předsudky, multikulturní výchova ve školní edukaci - srovnání přístupů a projektů;
2. mezinárodní dokumenty týkající se práv dítěte a ochrana národnostních menšin podle mezinárodního práva - Úmluva o právech dítěte, Světová deklarace o přežití, ochraně a rozvoji dětí, poslání UNICEF, základy rodinného práva, dílčí práva a povinnosti dítěte v České republice, trestněprávní ochrana dětí a mládeže v České republice, historické dimenze menšinových konfliktů a mezinárodní právní pokusy o jejich řešení, rozvoj ochrany národnostních menšin po 2. světové válce, vývoj ochrany národnostních menšin po roce 1989, kontrolní mechanismy, konkrétní práva národnostních menšin v mezinárodních dokumentech, dokument Charty 77 (úvaha o postavení cikánů-Romů v Československu);
3. Romové z pohledu statistiky a demografie - interpretace dat demografických a geodemografických studií, týkajících se romské populace v České republice;
4. vzdělávání Romů - mezinárodní příklady, romské dítě v české škole, romský element v kurikulárních dokumentech a učebnicích, projekty Hnutí R;
5. vysokoškolská příprava a Romové, statut romského pedagogického asistenta;
6. nadace, organizace a občanská sdružení podporující romipen, romistická literatura, mediální zdroje informací.

II. Romská hudba a kultura jako východiska výchovy ke svobodě

Hlavní úkoly:

1. seznámit se se stěžejními problémovými oblastmi, souvisejícími s pochopením sociokulturních specifik Romů;
2. seznámit se a kriticky zhodnotit výchozí romistické učební pomůcky, zejm. textové pomůcky, originální předměty a reálné skutečnosti, výukové pořady a programy;
3. proniknout do obecné problematiky romské kultury v horizontech historických i současných;

4. konkretizovat teoretické poznatky s praktickými ukázkami (auditivní a audiovizuální záznamy, fotografie, internetové zdroje).

Cíle a obsah předmětu:

1. získání základních vědomostí a poznatků v oblastech romské kultury a historie;
2. seznámení se s etnickou charakteristikou Romů (pohled antropologický a anatomicko-fyziologický), historiografickou faktografií a z ní plynoucí pochopení současných podob historické zkušenosti Romů;
3. seznámení se se specifickými projevy romské hudby, výtvarného a dramatického umění, slovesnosti;
4. poznání romských uměleckých osobností a českých romistů;
5. znalost specifčnosti romského jazyka a schopnost vyvození podoby současného etnolektu romských dětí;
6. bezpečná orientace v problematice nadací, organizací a občanských sdružení podporujících romipen, v romistické literatuře, internetových zdrojích informací a médiích;
7. práce s romskou písní, získání znalostí romského písňového repertoáru;
8. seznámení se s osnovami hudební výchovy v jednotlivých vzdělávacích programech, s učebnicemi, zpěvníky (standardizované, alternativní), audionosiči, videoprogramy;
9. schopnost usouvstažňovat a spojovat nabyté vědomosti a jejich konkretizace ve výukové praxi.

Aktuální problémové okruhy:

1. etnická charakteristika Romů - pohled antropologický a anatomicko-fyziologický, sociologicko-demografický, sociální, psychologický a kulturní;
2. historie Romů - historiografická faktografie a z ní plynoucí pochopení současných podob historické zkušenosti Romů (příčiny, projevy, stav jako důsledek, persekuce Romů - otevřené pronásledování represáliemi, vynucená migrace, pseudovědecké rozlišování, norimberské zákony a následná izolace, genocida za 2. světové války, násilná asimilace, skryté formy pronásledování v modelech tzv. řešení romské otázky, ignorace a zastírání problémů, demotivující zvýhodňování);
3. horizonty typičnosti romské mentality (specifičnost pojetí času a prostoru, fenomén prožívání přítomnosti, schopnosti empatie a intuice, upozadění logiky v uvažování atd.);

4. romský jazyk a specifická podoba sociální komunikace;
5. romská rodina a její kastovní hierarchie, romská hmotná kultura (řemesla, bydlení, odívání, strava ad.) a duchovní kultura (zvyky, obřady, víra a náboženství, umělecká činnost);
6. romská slovesnost - pohádky, humorná vyprávění, frazeologie, současná autorská literární tvorba;
7. romská hudba - evropský hudební prostor, mimoevropské podoby romské hudby, písňová tvorba jako komunikační fenomén;
8. romské sociální patologie, role hudby a hudebních aktivit v systému sociální ochrany a prevence.